

Minimale vereisten voor een volwaardige en eigentijdse visitatie

De essentie van visitatie

Visitatie is een instrument van en voor corporaties en hun belanghebbenden (huurders en gemeenten in de eerste plaats), dat hen inzicht biedt in het maatschappelijk functioneren en presteren van corporaties (en betrokken belanghebbenden) en gericht is op het verbeteren daarvan.

Het mechanisme van visitatie luidt 'leren door verantwoorden' en krijgt vooral vorm als 'goed maatschappelijk gesprek in het lokale netwerk'.

Visitatie:

- stelt
 - corporaties in de gelegenheid zich maatschappelijk te verantwoorden en te leren (= beter maatschappelijk functioneren en presteren)
 - stelt belanghebbenden in de gelegenheid 'hun' corporaties aan te spreken en hun maatschappelijk functioneren en presteren te waarderen/beoordelen (als basis voor beter functioneren en presteren in de toekomst)
 - stelt partners van corporaties in de gelegenheid de relatie en samenwerking met de corporatie (en met elkaar) te beschouwen en versterken (met het oog op gezamenlijke maatschappelijke waarde)
- is een instrument waarmee een corporatie zich expliciet laat onderzoeken en bevragen op haar bijdrage aan maatschappelijke waarde. Die maatschappelijke waarde wordt in een specifieke, lokale context bepaald en gerealiseerd. Centrale gespreksvragen zijn: a. Doet de corporatie de goede dingen, ook in het licht van de toekomst? Zowel terugkijkend als vooruitblikkend: ambities, gemaakte keuzes, maatschappelijke effecten. b. Hoe zorgt de corporatie ervoor dat ze de goede dingen doet, hoe stúúrt ze op maatschappelijke waarde? c. Wat vinden belanghebbenden (huurders, gemeenten, andere) daarvan en hoe dragen zij daaraan bij?
- ruimt een cruciale plaats in voor het lokale netwerk van partners: als 'medebeoordelaar' en als cocreator van maatschappelijke waarde
- visitatie onderscheidt zich van extern (verticaal) toezicht van de Aw dat gericht is op rechtmatigheid (compliance), continuïteit en doelmatigheid in de sfeer van principaal-agent (hiërarchisch). Visitatie betreft (horizontale) verantwoording en leren en richt zich op maatschappelijke prestaties en relaties in een sfeer van stewardship¹
- de visitatiecommissie is onafhankelijk en kritisch, borgt een optimale maatschappelijke verantwoording en leren en stelt zich daarbij op als 'steward'.

Wettelijke verplichtingen t.a.v. visitatie

Volgens de wet dient het visiterende bureau/visitatiecommissie - minimaal 1x in de vier jaar - onderzoek te doen naar:

- a. de resultaten van de werkzaamheden van corporaties, zowel uit het oogpunt van het belang van de volkshuisvesting als van het maatschappelijke belang van die werkzaamheden;
- b. de wijze waarop de belanghebbenden in de gelegenheid zijn gesteld invloed uit te oefenen op het beleid, en
- c. de kwaliteit van de governance.

¹ Zie schema Martijn van der Steen (2019)

Daarnaast kan een corporatie besluiten om (max. 1x in de vier jaar) de termijn te verlengen met max 1 jaar zonder daarvoor aan de Aw toestemming te vragen. Wel moet de corporatie dit verantwoorden in het jaarverslag. Dit is vooral bedoeld om bijzondere situaties op te vangen maar zou wellicht ook gebruikt kunnen worden om te zorgen dat de visitatie beter aansluit op de (lokale) beleidscyclus.

Samenvattend

Visitatie:

- is gericht op leren en verantwoorden ('leren door verantwoorden') over de maatschappelijke waarde van corporaties (en partners);
- betreft en reflecteert met belanghebbenden op het maatschappelijke presteren en functioneren van corporaties (en het netwerk);
- kent een vorm van rapportage die:
 - o de herkenbaarheid en toegankelijkheid voor diverse doelgroepen bevordert
 - o de beoordeling door belanghebbenden en reflectie van de commissie bevat
 - o overzicht geeft van de maatschappelijke prestaties en relaties
 - o vooruit kijkt naar toekomstige opgaven en ambities;
- kent een vorm van begeleiding en beoordeling/toetsing door een onafhankelijke visitatiecommissie;
- betreft activiteiten die passen in het wettelijke kader van de visitatie en het accreditatiestelsel (dus geen extra advies opdracht of gericht op interne organisatie en/of andere Aw items).
- betreft activiteiten die de toegevoegde waarde van visitatie ten opzichte van andere instrumenten laten zien.